

Robert Mugabe – čierny marxista I.

Roman Konik

7. novembra 2019 **Politika**

Pri opisovaní politickej histórie postkoloniálnej Afriky nie je možné ignorovať Roberta Mugabeho, ktorý v Zimbabwe tvrdou rukou vládol dlhých tridsaťsedem rokov (od roku 1980 do 2017). Aby sme pochopili rozsah nevyužitej šance, všetky tie drámy a izoláciu Zimbabwe od civilizovaného sveta, treba sa vrátiť do devätnásteho storočia. História premeny krajiny z Rodézie na Zimbabwe je klasickým príkladom vtelenia ideí socializmu do života so všetkými s tým súvisiacimi dramatickými dopadmi.

Koncom 19. storočia britskí cestovatelia, lovci a dobrodruhovia začali prenikať na územia severne od súčasnej južnej Afriky. Príchodom britského génia, finančníka a vizionára (fantastu, ktorý železničnou dopravou chcel spojiť Kapské mesto s Egyptom) sira Cecila Johna Rhodesa začalo obdobie prosperity tohto regiónu. Rhodes vďaka premysleným rozhodnutiam a tvrdej práci (viedol banské spoločnosti, rokoval s domorodcami, staval železnice, v ktorých videl väčší potenciál ziskov než z ťažby diamantov), prakticky z nuly vytvoril nový „poloprivátny“ štát, ktorý sa za krátky čas stal najbohatším na Čiernom kontinente. Bohatstvo krajiny priaznivo ovplyvňovala premyslená politika Rhodesa, ktorý okrem iného zapájal domorodých obyvateľov do budovania administratívy, čo v tom čase bolo nemysliteľné napríklad v Kapskom meste (dnes JAR). Sám Rhodes osobne dohliadal na rozvoj miest ako Salisbury (dnes Harare), či Bulawayo, v ktorých boli na uliciach prvýkrát na kontinente umiestnené elektrické lampy.

Mugabe „dodržal“ slovo

V druhej polovici dvadsiateho storočia na vlnu dekolonizácie, ktorú v Rodézii podporovali marxistickí vyslanci, povstali komunistické hnutia, ktorých cieľom bolo založenie nového štátu. V roku 1980 Rodézia oficiálne prestala existovať a na čelo novej vlády sa dostal Robert Mugabe, hlásiaci sa k marxizmu, ktorý za svoje vedomosti a vzdelanie vďačil európskemu vzdelávaciemu systému (doktorát práva na Londýnskej univerzite). Mugabe sa prvýkrát stretol s komunistickými ideami v Európe a po mnohých rokoch sa ich rozhodol uviesť do praxe vo svojej rodnej krajine. V roku 1987, keď sa ujal prezidentského úradu, sľúbil dve veci: vyhnatie belochov zo Zimbabwe a radikálne zmeny v prospech čiernej populácie. Dnes, po takmer štyridsiatich rokoch jeho vlády možno povedať, že obidva svoje sľuby splnil: belochov v tejto krajine prakticky niet a chudoba priemerného obyvateľa je taká, ako nikdy predtým.

„Africký model socializmu“

Robert Gabriel Mugabe je absolventom Univerzity Fort Hare v Južnej Afrike, kde sa ukázal ako aktivista fascinovaný marxisticko-leninskou ideológiou (dodnes sa mu páči oslovenie *súdruh*). V roku 1963 vstúpil do Africkej národnej rady Zimbabwe (ZANU), organizácie, ktorú vtedajšie rodézske úrady vyhlásili za nezákonné, a preto bol v rokoch 1964 – 1974 mnohokrát väznený a internovaný. Vo väznici si čas krátil dialkovým štúdiom na univerzitách, takže sa mu podarilo takto absolvovať šesť fakúlt. Po roku 1974 odišiel do Londýna, kde vyštudoval právo. Ľavicové vzdelanie získané na „renomovaných západoeurópskych

univerzitách“ malo čoskoro priniesť ovocie. Vo voľbách v roku 1980, už ako vodca strany ZANU, získal väčšinu hlasov a dostal za úlohu zostaviť kabinet. V deň, keď prevzal moc, niekoľko desiatok tisíc bielych farmárov začalo žiť v napätí. Od roku 1984 Mugabe ohlasoval budovanie *afrického modelu socializmu*. Vytvoril nám dobre známy systém jednej strany s orgánmi, ako je Ústredný výbor a Politické byro. Prvým tajomníkom sa, samozrejme, stal on. V roku 1987 zmenil ústavu a vymenil funkciu predsedu vlády za kreslo prezidenta s prakticky neobmedzenými privilégiami. Socialistické drancovanie ekonomiky podporované expertmi zo ZSSR a z Kuby, ako obvykle, prináša výsledky za veľmi krátky čas. Škody, ako to v socializme býva, však nepostihli všetkých rovnako. Mugabe zvýšil platy vládnych úradníkov, armáde, ministrom a predovšetkým sebe. Krajinu uvrhol do hospodárskej katastrofy, ale na svadbu so svojou o štyridsať rokov mladšou bývalou sekretárkou Grace utratil tri milióny dolárov.

Z obilnice do biedy

Relatívny mier (okrem televíznych hrozieb) vládol v krajine do roku 2002, keď Mugabe donútil všetkých bielych poľnohospodárov, aby do polnoci 8. augusta opustili svoje farmy. Bolo úplne irelevantné, že ich rodiny často po mnoho generácií obhospodarovali túto pôdu. V televíznom posolstve Mugabe oznámil, že každý odpor bude potrestaný v najlepšom prípade väzením a vysokou pokutou, a taktiež *spravodlivým hnevom ľudu*. Na zozname znárodnených majetkov figurovalo takmer tritisíc fariem. Mugabe celú akciu označil za svoj *program pozemkovej reformy*. Z jeho prejavov sa bolo možné dozvedieť, že „*pozemková reforma*“ *ochráni čiernych obyvateľov Zimbabwe pred nemilosrdnými bielymi producentmi – špekulantmi, ktorí kontrolujú celé hospodárstvo krajiny*. Mugabe celé vyvlastnenie vysvetľoval *spravodlivým hnevom ľudu, ktorý zhadzuje stáročné okovy medzinárodného imperializmu*.

Len niekoľko desaťročí predtým bola Rodézia africkou obilnicou. Vzhľadom na medzinárodné embargo, ktoré na ňu uvalilo OSN ako krajinu apartheidu, bolo hospodárstvo nútené vyrábať väčšinu výrobkov samo. Práve potreba nahradiť tovar dovážaný zo západných krajín ako aj aktivita predsedu rodézskej vlády Iana Smitha pôsobili stimulujúco na rozvoj hospodárstva a na vznik nových odvetví, ako je výroba syrov, vína či cestovný ruch. Poľnohospodárstvo bolo dobre rozvinuté a efektívne a dávalo prácu tým, ktorí chceli pracovať. Čierni obyvatelia Rodézie boli na africké pomery dobre vzdelaní. Málokto vie, že predstavovali viac ako tri štvrtiny profesionálne aktívnych Rodézanov, od priemyslu po administratívu. Tmavú kožu malo aj vysoké percento policajných a armádnych dôstojníkov. Na rozdiel od Južnej Afriky v tejto krajine neexistovali jasné hranice rasovej segregácie a černosi mali hlasovacie práva (platil iba cenzus vzdelania). Kmeňoví vodcovia mali možnosť delegovať svojich zástupcov do 23-člennej komory parlamentu.

V Rodézii sa taktiež stabilne zvyšoval hrubý domáci produkt o 6 % ročne. Mugabemu stačilo pár rokov na to, aby premrhal dielo mnohých generácií. Vláda Iana Smitha okrem iného nechala po sebe v Zimbabwe plán vrtných prác pre zásobovanie roľníckych domácností pitnou vodou, ale fond finančnej pomoci ovládli „papaláši“, ktorí ho využívali na výstavbu luxusných rezidencií pre členov vládnej kliky. V polovici roku 1997 prijal Mugabe dve katastrofálne rozhodnutia. Každý z 55-tisíc bývalých partizánov, ktorí bojovali proti rodézskej vláde, musel zaplatiť 4 150 amerických dolárov. V Zimbabwe to bola neuveriteľne vysoká suma (priemerná mzda v tom čase bola 8 USD mesačne). Napriek nedostatku finančných prostriedkov v rozpočte prisľúbil veteránom doživotnú rentu. Kto sa chcel stať veteránom boja za osamostatnenie Zimbabwe, stačilo mu predstaviť jedného svedka, ktorý mal svedčiť o jeho veteránskej minulosti. Problém nedostatku

finančných prostriedkov riešil podľa socialistického modelu: zaviedol dodatočnú 5 % daň z príjmu a drasticky zvýšil daň z predaja pohonných hmôt. Ďalším krokom, ktorý získal podporu mnohých veteránov občianskej vojny, bolo vyhlásenie prezidenta v roku 1997 o tom, že 1 471 fariem patriacich belochom prejde do rúk veteránov. V tejto atmosfére väčšina bielych utiekla do Austrálie a na Nový Zéland (najčastejšie bez majetku, pretože Mugabe zakázal vývoz materiálnych dobieh a hotovosti).

V istom zmysle bola celá pozemková reforma zámienkou, nie cieľom. Mugabe, ktorý videl účinky svojej hospodárskej politiky, hľadal obetného baránka, a preto podnecoval k rebélii bandy regrutujúce sa hlavne z chudobných a **tvrdil, že zimbabwejší belosi sú verejní nepriatelia vinní za všetky nešťastia v krajine vrátane nedostatku a biedy**. Obklúčení bieli osadníci, vlastníci najúrodnejšej pôdy, sa presťahovali do veľkých miest. Krajina z roka na rok upadala do chaosu. Farmy boli väčšinou vykradnuté, poľnohospodárske stroje zničené a domy vypálené (televízia BBC ukazovala veteránov občianskej vojny pôsobiacich na zdevastovanej farme, ktorí si „spravodlivo“ rozdeľovali medzi sebou traktor).

Z rozhovorov vedených so zvyškom bielych farmárov, ktorí napriek nepriaznivým podmienkam zostali v krajine, bolo možné vidieť, akým veľkým dobrodením pre celú krajinu boli ich farmy. Aj keď zamestnávali iba niekoľko ľudí, boli akýmsi sociálnym systémom, ktorý dbal o celé rodiny pracovníkov. Bolo úplnou samozrejmosťou, že keď syn či manželka čierneho zamestnanca ochoreli, biely zamestnávateľ financoval lieky a nemocnicu. Pri svadbe alebo narodení dieťaťa zamestnancom venoval časť svojich plodín a finančné bonusy. Takéto čosi už dnes neexistuje.

II. časť: <http://christianitas.sk/robert-mugabe-cierny-marxista-ii/>

URL adresa článku: <http://christianitas.sk/robert-mugabe-cierny-marxista-i/>